

Opinnäytetyö AMK

Esittävä taide | Tanssinopettaja

2024

Ronja Hannola

Vuorovaikutus balettitunneilla

Opinnäytetyö AMK | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Esittävä Taide | Tanssinopettaja

2024 | 27 sivua

Ronja Hannola

Vuorovaikutus balettitunneilla

Tämä tutkielma käsittelee balettituntien sisällä tapahtuvaa vuorovaikutusta niin opettajan ja oppilaan välillä kuin oppilaiden kesken. Tutkielma on kirjallinen osa Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemian tanssinopettajan tutkinnon AMK opinnäytetyökokonaisuutta. Kirjallisen osuuden yhteydessä työssä on pedagogisen opetuskokeilu.

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia vuorovaikutuksen merkitystä balettitunneilla, miten sitä voidaan harjoittaa ja mitä tämä vaatii opettajalta. Aihetta lähestyttiin jakamalla vuorovaikutus opettajan ja oppilaiden väliseen sekä oppilaiden keskeiseen vuorovaikutukseen.

Opetuskokeilu rakennettiin lähdemateriaalien pohjalta. Opetuskokeilun tavoitteet olivat opettajalle suunnattuja, joiden avulla tämä pystyi arvottamaan ja seuraamaan omaa tekemistään balettitunneilla. Tutkielmassa avataan opetuskokeilusta nousseita havaintoja sekä tavoitteiden toteutumista.

Tutkimustuloksissa havaittiin, kuinka balettitunneilla opettajan ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta voidaan ruokkia eri tavoin muun muassa tunneilla tapahtuvilla keskusteluilla sekä rakentavan, konkreettisen palautteen avulla.

Asiasanat:

vuorovaikutus, palaute, baletti,

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Performing Arts | Dance Teacher

2024 | 27

Ronja Hannola

Interactions in a ballet class

This thesis deals with the interaction between the teacher and the student as well as between the students within the dance lessons. The thesis is a written part of the Dance Teacher / Bachelor of Dance Degree at the Turku University of Applied Sciences. This work includes a teaching experiment with young dance students which took place in March 2024.

The aim of the thesis is to investigate the importance of interaction in ballet classes, how it can be practiced and what this requires from the teacher. The subject was approached by dividing the interaction into the interaction between the teacher and the students and the central interaction between the students.

The teaching experiment was built on the basis of the source materials. The teaching experiment's goals were aimed at the teacher, so that they could evaluate and monitor their own actions in ballet lessons. The thesis opens up the findings from the teaching experiment as well as the impressive implementation.

In the research results, it was found how to engage the interactions between the teacher and the students in ballet classes. Using discussions as a part of a class, giving students constructive and concrete feedback were the main sources for this work.

Keywords:

interaction, feedback, ballet

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Teoriaa työn takana	7
2.1. Vuorovaikutus	7
2.2 Balettitunnin käytännöt	8
3 Vuorovaikutus osana balettituntia	10
3.1 Vuorovaikutus baletinopetuksessa	10
3.1.1 Opettajan ja oppilaiden välinen vuorovaikutus	12
3.1.2 Oppilaiden välinen vuorovaikutus	13
3.2 Palaute osana vuorovaikutusta	14
3.3 Yksilön huomioiminen ryhmässä	16
4 Pedagoginen kokeilu vuorovaikutuksen parissa	19
4.1 Lähtökohdat	19
4.2 Opettajalle asetetut tavoitteet	20
4.2.1 Vuorovaikutus tunneilla	20
4.2.2 Palautteen antaminen	22
4.2.3 Yksilö ryhmässä	23
5 Lopuksi	25
Lähteet	26

1 Johdanto

Erilaiset vuorovaikutussuhteet balettitunneilla ja niiden merkitykset ovat kiinnostaneet minua pitkään. Kiinnostus syntyi jo baletin opiskeluaajoista, milloin huomasin suuria eroavaisuuksia omien opettajien kesken. Miltä minusta tuntui mennä kunkin opettajan tunnille herätti minussa kysymyksiä liittyen tunneilla tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Ketkä ovat vastuussa balettituntien vuorovaikutuksesta ja miten voin opettajana edistää tunneilla tapahtuvaa vuorovaikutusta ovat kysymyksiä, mitkä ovat opettajaksi opiskellessani herättäneet mielenkiintoa.

Opinnäytetyöni on pedagoginen ja se koostuu kirjallisesta osasta ja opetuskokeilusta. Opetuskokeilu tapahtui 12 –13-vuotiaiden oppilaiden kanssa, ketkä tanssivat balettia taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman parissa. Nuorten opettaminen on ollut omassa pedagogisessa työssä kaikista kiinnostavin sekä innostavin. Koen, että oppilailla voi olla jo jonkinlainen käsitys omasta tekemisestä ja oman työn merkityksestä. Oppilaiden kanssa on mahdollista keskustella eri teemoista tanssin ympärillä ja heiltä voidaan saada tarvittavaa palautetta.

Käytän eri kirjallisuuden lähteitä apuna työssäni. Keskeisimpänä lähdemateriaalina käytän positiivisen kasvatuksen asiantuntija Eliisa Leskisen ja erityispedagogi Erja Sandbergin kirjaa *Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi* (2019) sekä Marianna Siljamäen kirjoituksia teoksesta *Näkökulmia liikuntapedagogiikan* (2007). Opinnäytetyöhön aiheeseen liittyen valitsin lähdekirjallisuudesta keskeisimpinä teemoina vuorovaikutuksen. Tämän teeman pohjalta rakensin opetuskokeilun, jossa tarkastellaan opettajan vaikutusta vuorovaikutukseen eri tavoin.

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, minkälaista vuorovaikutus voi olla balettitunneilla ja miten sitä voidaan tukea. Aihetta pohjustan opinnäytetyön kirjallisessa osassa teorian avulla. Teoria tulee testatuksi työn pedagogisessa

kokeilussa. Työssä esitellään balettitunneilla näkyvät vuorovaikutussuhteet ja vuorovaikutukseen liittyvät tekijät.

Pedagoginen opinnäytetyöni rakentuu viidestä luvusta. Toisessa luvussa käsitellään vuorovaikutusta yleisellä tasolla ja balettituntien käyttäytymistä.

Luvussa kolme tarkastellaan balettitunneilla tapahtuvia vuorovaikutuksia ja sen elementtejä. Luku neljä kertoo opetuskokeilusta ja sen havainnoista.

Viimeisessä luvussa reflektoidaan koko opinnäytetyössä syntyneitä ajatuksia ja oivalluksia.

2 Teoriaa työn takana

Vuorovaikutuksen merkitys niin jokapäiväisessä elämässä kuin tanssisalin sisällä ovat aiheena koskettaneet minua jo pitkään. Vuorovaikutusta ja tanssia voidaan myös pitää yhtenä ja samana asiana sillä tanssi voi tapahtua usein vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Tanssin sisällä tapahtuva vuorovaikutus voi liittyä ryhmässä tekemiseen, parin kanssa tanssimiseen, yleisölle esiintymiseen tai opettajan kanssa toimimiseen.

2.1. Vuorovaikutus

Vuorovaikutus on tiettyyn paikkaan ja aikaan sidottua yksilön ja ryhmien välistä sosiaalista toimintaa eri ympäristöissä. Vaikka vuorovaikutustaitoja pidetään synnynnäisinä, niiden osaamista ja hallintaa voidaan kuitenkin oppia, ohjata ja harjoitella. Vuorovaikutustaitojen oppiminen on osana yksilön identiteetin rakentamista sekä edistää tämän oppimista, ystävyysuhteiden luomista, tukee ryhmien toimivuutta ja luo tunneilmapiiriä. Kasvatuspsykologiassa vuorovaikutusta tarkastellaan yksilön oppimisen ja kehityksen sekä niiden ohjauksen perspektiivistä. Kun puhutaan oppimiseen liittyvästä vuorovaikutuksesta, voidaan viitata yhteisölliseen tai yhteistoiminnalliseen oppimiseen, dialogiseen vuorovaikutukseen, kollaboraatioon sekä kohtaamisten käsitteisiin. (Lehtinen ym. 2016, 241.)

Vuorovaikutusta voidaan säädellä rakenteellisten tekijöiden avulla. Näitä rakenteellisia tekijöitä ovat ryhmäkokoo, opetussuunnitelma, oppimistilanteiden järjestely, oppimateriaali, opetusvälineet ja oppimisympäristö. (Lehtinen ym. 2016, 242.) Oppimisympäristön vaikutus on olennainen osa oppilaiden ja opettajien vuorovaikutusta. Fyysisen oppimisympäristön ollessa turvallinen, psyykkisen oppimisympäristön ollessa positiivinen ja sosiaalisen oppimisympäristön ollessa kannustava vuorovaikutuksen laatu on oppimista edistävää. Oppimistilanteissa esiintyvät vuorovaikutussuhteet sekä tilanteet voivat johdatella oppijan mieltymystä opittavaa asiaa kohtaan.

Vuorovaikutusta voidaan tarkastella sanallisen viestinnän, puheen ja keskustelun näkökulmasta. Näiden lisäksi on mahdollista kiinnittää huomioita muihin viestinnällisiin tekijöihin. (Lehtinen ym. 2016, 242.) Vuorovaikutuksen ollessa sosiaalista toimintaa yritän pitää mielessä vuorovaikutuksen eri tavat ilmentyä. Oleellisesti kommunikaatio on tärkeä osa toimivaa vuorovaikutusta. Kommunikaation kautta kielenkäyttö ja sen puhumisen sävy ovat opettajana asioita, joita tarkkailen omassa työssäni. Opettajan käyttämä kieli vuorovaikutustilanteissa on erittäin tärkeää lapsen oppimiselle ja kehitykselle (Lehtinen ym. 2016, 242). Kommunikaatio voi olla myös ei-sanallista, tarkoittaen esimerkiksi kehollista kommunikaatiota. Kehollisessa kommunikaatiossa voidaan käyttää esimerkiksi hymyä, katsetta ja erilaisia kehollisia eleitä tapoina kommunikoida.

2.2 Balettitunnin käytännöt

Tanssitaiteen tohtori Heli Kauppila (2012) avaa väitöskirjassaan balettipedagogiikan perinteitä ja niiden paikkaa nykypäivänä. Kauppilaan mukaan baletinopetukseen liittyy monia äänettömiä sääntöjä. Nämä säännöt koskevat lähinnä sellaisia toimia oppituntitilanteessa, jotka ovat siirtyneet usein sukupolvelta toiselle eikä niitä ole välttämättä kyseenalaistettu. (2012, 53.)

Carolyn Carratini (2020, 57) jatkaa Kauppilaan ajatuksia siitä miten vanhoja didaktisia ja auktoriteettisia metodeita, joissa oppilas tekee hiljaisuudessa sen mitä opettaja sanoo, on yhä osa baletin opetusta.

Kurinalaisuus on kuitenkin osa baletin traditioita ja koen, että sen avulla esimerkiksi lajin pitkäjänteinen harjoittaminen voi onnistua ja tuottaa tulosta. Kun lähden tarkastelemaan omaa historiaani, muistan kuinka minulle opetettiin heti pienestä lähtien, että tunneilla ei puhuta ellei opettaja ole sitä vaatinut. Puh eenvuoron halutessa seison viidennessä asennossa ja nostin käden ylös kärsivällisesti odottaen. Opettaja oli tunneilla toimiva auktoriteetti, ketä piti kunnioittaa. Tunneilla tehtiin mitä opettaja pyysi hiljaisuudessa ja keskittymisen

parissa eikä keskusteluille ollut tilaa. Tanssijan ammattiin opiskellessa tunsin kurinalaisuuden olevan tärkeä osa opintoja ja työkalu pitkäjänteisen taiteenlajin ja urheilun harjoittamisessa.

Korkeakouluopintojen aikana ajatukseni ja mieltymykseni balettitunnilla käyttäytymistä ovat muovautuneet. Ajatusten taustalla on vielä kurinalaisuus ja tiettyjen traditioiden kunnioittaminen — ei puhuta opettajan päälle, puheenvuoro saadaan pyytämällä ja kuunnellaan ohjeistuksia. Kuitenkin vuorovaikutuksen ja sitä kautta erilaisten keskusteluiden merkitykset ovat nousseet omassa työssäni tärkeiksi elementeiksi. Siksi minua kiinnostaakin tutkia, miten voin harjoittaa eri vuorovaikutusta balettitunnilla ja minkälaisia vaikutuksia sillä on?

3 Vuorovaikutus osana balettituntia

Opettajan rooli baletin harrastuksessa on ollut aina itselleni mielenkiintoinen aihe. Kun mietin omia aikojani balettikoulussa ja niitä opettajia, keiden kanssa oppiminen oli kaikista mieluisinta ja kehittäväää, heillä kaikilla oli yksi yhteinen tekijä. Heidän kannustava, positiivinen ja rakentava opetustapansa on jäänyt itselleni mieleen hyvässä valossa. Nämä opettajat osasivat kannatella heidän ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta erinomaisesti. Näiden opettajien oppilaana koin selvästi, kuinka opettajat halusivat auttaa oppilaita löytämään heille parhaimman tavan toteuttaa tanssia. He osasivat ohjeistaa oppilaitaan sanoin ja loivat mielenkiintoisia keskusteluja joiden kautta oppilaat pääsivät mukaan oman oppimisen ohjaamiseen.

Tunneilla oli turvallinen olo ja tunnistin omat kykyni. Opettajat uskalsivat kohdata oppilaat yksilöinä ja antoivat kullekin yksilöllistä palautetta. Kysymyksiä sai esittää tuntien aikana eikä sitä katsottu pahalla silmällä. Oppilaana pystyin luottamaan kyseisiin opettajiin ja tiesin heidän haluavan minulle parasta. Opettajat olivat tanssiteknillisesti osaavia, mutta myös ihmisiä keiden kanssa keskustelu oli mahdollista ja vaivatonta. Kyseisillä opettajilla oli selkeästi tärkeää ymmärtää oppilasta ja tämän tapoja lähestyä tanssin eri osa-alueita.

3.1 Vuorovaikutus baletinopetuksessa

Tanssitunnin tärkein elementti on osaava sekä pätevä opettaja, kertoo Sandra Noll Hammond (Hammond 2004, 19). Opettajan rooli tanssissa on olennainen osa oppimista, sillä mitä useimmin tanssin oppiminen tapahtuu opettajohtoisesti. Perinteissä opettajohtoisessa oppimisessä opetustyyli vähentää oppilaiden mahdollisuuksia osallistua omaan oppimiseen (Kauppila 2012, 53–54). Opetustilanteissa opettaja toimii ohjaavana henkilönä, keneltä oppilas saa informaatiota, mutta keskusteluilla ei ole välttämättä tilaa balettitunnilla.

Vuorovaikutusta rakentaessa voidaan miettiä, miten asioita ja tilanteita pystytään lähestymään kiinnostuneella asenteella sen sijaan, että lähdetään rakentamaan vuorovaikutusta stereotyyppisten selitysten ja asenteiden mukaisesti (Korhonen 2006, 62). Kiinnostuneella asenteella voidaan tarkoittaa esimerkiksi aktiivista kuuntelemista. Pyritään olemaan aidosti mukana keskustelussa esittämällä lisäkysymyksiä tai antamalla palautetta.

Tanssin maailmassa koen, että stereotyyppisille asenteilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi suurta oppilaan ja opettajan välistä hierarkiasta eroa. Oppimisen ollessa opettajajohtoista, voidaan helposti päätyä ajatukseen, missä opettajan sana on laki eikä mistään voida keskustella. Opinnäytetyössä haluan tuoda esille ajatuksen vuorovaikutuksen käytöstä balettitunnilla. Kyseisessä vuorovaikutuksessa oppilailla olisi vapaus ja mahdollisuus osallistua tunti-ilanteisiin esimerkiksi erilaisten keskustelujen kautta.

Sosiaalisen vuorovaikutuksen ensisijainen termi on yhteinen ymmärrys. Yhteisellä ymmärryksellä viitataan vuorovaikutukseen osallistuvien yhteiseen tavoitteeseen ja ymmärrykseen siitä mitä tehdään. (Korkeamäki 2006, 184.) Tavoitteiden jakaminen ja niistä puhuminen esimerkiksi lukukauden alussa on oiva tapa luoda keskustelua oppilaiden ja opettajan kesken, ja on silti osana balettitunnin rakennetta. Opettajat voivat ohjata oppilaita erilaisiin keskusteluihin balettitunneilla liittyen esimerkiksi kriittiseen ajatteluun ja ongelmanratkaisuun (Carratini 2020, 19).

Opetushallituksen (2017) Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman mukaa opetus perustuu vuorovaikutukseen sekä yhteisölliseen oppimiseen. Nuorempien oppilaiden kanssa ensimmäiset minuutit tunnista voitaisiin käyttää esimerkiksi kuulumisten kyselyyn piirissä. Tällöin jokainen halukas oppilas pääsee ääneen ennen varsinaista balettituntia. Myös itse balettitunnin sisällä voidaan rakentaa keskusteluja esimerkiksi aiemmin mainittujen ongelmanratkaisutehtävien kautta. Ongelmanratkaisutehtäviä voidaan hyödyntää tanssitekniikassa tai vaikka erilaisissa kehon koordinaatioharjoituksissa. Voidaan esimerkiksi keskustella oppilaiden kanssa, miten

tanssisarjassa pään koordinaatio toimii ja miten sitä voidaan hyödyntää eri tavoin.

3.1.1 Opettajan ja oppilaiden välinen vuorovaikutus

Opettajan ja nuoren välistä suhdetta ei voida painoitta liikaa (Leskisenoja & Sandberg 2019, 50). Olkoon opettaja sitten peruskoulun opettaja tai harrastuksessa toimiva opettaja, hänellä on suuri rooli nuoren oppijan elämässä. Opettaja voi osaltaan vaikuttaa, mitä nuori ajattelee opittavasta asiasta ja miten hän kokee oman osaamisensa. Turvallinen ja reagoiva vuorovaikutus oppilaiden ja opettajan välillä luo balettitunneista paikan, jonne oppilas tulee mielellään.

Vuorovaikutus, jossa opettaja pyrkii sanoittamaan ja vahvistamaan hyvää, luo positiivisia muistoja. Opettaja, joka sanoittaa hyviä hetkiä ja onnistumisia, opettaa oppilaitaan tunnistamaan nämä hetket ja kokemukset. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 42.) Opettajan antaessa esimerkiksi rakentavaa palautetta hän keskittyy oppilaan tukemiseen ja voi edistää oppilaan itseluottamuksen kehittymistä. Opettajien teoilla ja sanoilla voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia (Carratini 2020, 56). Ikävät ja negatiiviset kokemukset voivat siis pysyä ihmisen mielessä pitkään ja ohjata heidän tapaansa lähestyä asioita. Jos opettaja on esimerkiksi nolannut oppilaan tunnilla tämän suoritukseen liittyen voi olla, että oppilas ei enää halua kokeilla kyseistä liikettä enää pelon ja epäpätevyyden tunteen vuoksi.

Opettajana on tärkeää olla läsnä balettitunneilla ja harjoittaa kykyä tarkkailla oppilaiden jaksamista. Oppilaiden kuuntelu ja heidän jaksamisen tarkkailu ovat mielestäni oleellisia asioita, joita voin opettajana tehdä oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Nuorten oppilaiden mielialat voivat vaihdella nopeaan tahtiin ja niiden seuraaminen vaatii tarkkaa silmää. Välillä oppilaille voi olla kausia, milloin he tarvitsevat enemmän tukea ja huomiota opettajalta. Tuula Uusitalon (2008, 125) mukaan oppilaan hyvinvointi rakentuu tämän ja opettajan välisestä

vuorovaikutussuhteessa. Hyvät vuorovaikutussuhteet eivät siis pelkästään edesauta oppilaiden oppimista ja ymmärrystä opetettavasta asiasta vaan tukevat tämän terveyttä.

Tanssipedagogiikan professori Eeva Anttila (2009, 58–59) kertoo omasta kokemuksestaan tanssinopiskelijana ja miten hän kaipasi läheisempää yhteyttä opettajiin ja toisiin tanssinopiskelijoihin. Hän avaa ajatuksiaan siitä, miten taideopettajan työ voi olla lähtökohdiltaan kuin koreografin työ mihin kuuluu kuuntelemista, katsomista, ideoiden kehittämistä, tukemista ja kokonaisuuden hahmottamista. Esimerkiksi omissa koreografisissa työprosesseissa nuorten kanssa Anttila pitää oppilaiden osallisuutta lähtökohtana taiteelliselle luomisprosessille.

Itse en opinnäytetyön opetuskokeilussa päätenyt tekemään koreografiaa, mutta tuntien jatkuessa otin tämän lähestymistavan käyttöön ryhmäkoreografiaa luodessani loppukeväälle. Oli erittäin mielenkiintoista ja opettavaista huomata, miten oppilaat reagoivat tällaiseen tapaan luoda koreografiaa. Työtapa synnytti keskusteluja ja aitoja kohtaamisia sekä innostusta oppilaissa. Oppilaat alkoivat kysymään kysymyksiä katseen käytöstä koreografiassa tai muita tarkentavia kysymyksiä esimerkiksi käsiin liittyen, mitä ei aikaisemmin tuntisarjojen yhteydessä tapahtunut. Annoin myös oppilaille mahdollisuuden olla osana koreografian luomista. Kysyn heiltä, minkälaiset käsien reitit olisivat paremmat ja luonnollisemmat koreografian *echappé* osuudessa. Oppilailla oli heti ideoita ja ajatuksia jaettavana asiaan liittyen.

3.1.2 Oppilaiden välinen vuorovaikutus

Vuorovaikutussuhteet balettitunneilla eivät ole pelkästään opettajan ja oppilaiden välisiä vaan myös ryhmän jäsenten välisiä. Ryhmän dynamiikka ja siellä tapahtuvat hyvät ja kannustavat sosiaaliset kohtaamiset kannattava hyvää ja turvallista oppimista. Itse muistan ystävien merkityksen ja tärkeyden tanssikoulussa. Tunneille oli helppo tulla ystävien kanssa eikä tarvinnut jännittää, mitä muut ryhmäläiset ajattelivat minusta.

Vuorovaikutusta oppilaiden kanssa voidaan harjoittaa tunneilla eri tavoin. Harjoitukset, joissa tanssitaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa voi tukea rohkaisevaa ja turvallista ilmapiiriä. Ryhmän jäsenten väliset vuorovaikutussuhteet ovat merkityksellisiä tanssin kokemisen ja oppimistulosten kannalta. (Siljamäki 2007, 277). Oppilaan uskaltessa tanssia ilman tuomitsemisen tai arvostelun pelkoa hän pääsee käyttämään koko potentiaaliaan ja oppiminen on mieluisaa.

Vaikka balettitunneilla oppiminen tapahtuu yksilön omassa kehossa ja tehdään töitä itse, myös pari - tai ryhmätehtäviä voidaan käyttää tunneilla. Opinnäytetyön opetuskokeilun ryhmälle pari- tai ryhmätehtävien olivat luonnollisia. Parien jaossa ketään ei jätetty yksin vaan kaikki löysivät hienosti parin tai ryhmän missä olla. Oppilaat eivät valinneet pareja sen perusteella, kuka on heidän paras ystävänsä vaan osaavat olla kaikkien kavereita ja ottaa kaikki mukaan mahdollisiin pari - tai ryhmätehtäviin. Nuorempien oppilaiden kanssa taas helpoin ja tehokkain tapa eri pari- tai ryhmätehtävissä on opettajan jakamat parit tai ryhmät. Näin ei anneta oppilaille tilaisuutta jättää ketään yksin.

Pari- tai ryhmätehtävien laatiminen balettitunneilla on ollut itselleni hyvin vieras käsite ennen ammattikorkeakouluopintoja. Vanhassa balettikoulussani keskityttiin paljolti vain omaan tekemiseen ja omiin suorituksiin. Huomasin tämän vaikuttavan siihen, miten otin seuraavissa opinnoissa kyseiset tehtävät vastaan. Minulla oli paljon ennakkoluuloja tehtäviä kohtaan, mutta nyt olen päässyt niiden makuun. Olen päätenyt käyttämään pari - tai ryhmätehtäviä opinnäytetyön opetuskokeilussa sekä opetuskokeilun loppumisen jälkeen työkaluna keskustelujen luomiseen ja vuorovaikutuksen harjoittamiseen.

3.2 Palaute osana vuorovaikutusta

Kasvatustieteiden professori Päivi Atjonen (2021) avaa ajatuksiaan vuorovaikutuksesta palautteen näkökulmasta. Tutkimuksessa palaute

käsitteellistettiin opettajan ja oppilaan vuorovaikutteiseksi prosessiksi (Atjonen 2021, 37-50). Harvemmin balettitunnilla opettajat antavat oppilailleen kirjallista palautetta vaan palaute on suullista sekä hetkessä tapahtuvaa. Tuntitilanteiden keskellä koenkin, että palautteen antaminen on yksi vaikutusvaltaisimmista tavoista pitää yllä tunnin sisäistä vuorovaikutusta. Palautetta antaessa opettaja pääsee syventymään vuorovaikutukseen oppilaiden kanssa. Hän ei pelkästään katso heidän tekemistään vaan puhuu heille, selittää ja auttaa oppilaita.

Tanssissa palautetta voidaan antaa myös kosketuksen kautta. Opettaja voi tulla antamaan palautteen kehottamalla oppilasta esimerkiksi kannattamaan kättään kosketuksen kautta. Näiden lisäksi myös pienemmät, hiljaiset eleet kuten katsekontaktin luominen tai hymyileminen voivat toimia palautteen annossa joko itse palautteena tai osana palautetta.

Kannustava sekä monipuolinen palaute on tanssissa tärkeää. Palautetta voidaan antaa esimerkiksi liikkeen toteuttamisen ydinkohdista ja ilmaisusta. (Siljamäki 2007, 277). Tanssissa palaute on keino, opettajan työkalu oppilaan kehittymiselle. Palautteen avulla opettaja pääsee ja pyrkii kertomaan oppilaille, mitä tämän kannattaisi huomioida työssään.

Baletissa käytetään paljon korjaamisen traditiota. Itse assosioin sanan *korjaaminen* usein virheen kanssa ja itse pyrin välttämään omassa työssäni kyseisen termin käyttöä. Virheitä tapahtuu, mutta on merkityksellistä, miten ne tuodaan esille balettitunnilla. Onko tarpeellista käyttää lauseita *“teit tämän väärin“* tai *“et tehnyt tätä oikein“*? Liiottelevia ilmaisuja kannattaa välttää palautteen annossa sillä tällainen palaute voi olla lannistavaa ja keskittää huomion epäonnistumisiin (Saukkola & Laane 2017, 70).

Ihmisen mieli on altis tarttumaan kielteisiin tapauksiin, epäoikeudenmukaisuuksiin ja harmillisuuksiin. Ihmisinä myös mietimme negatiivisen palautteen perään pidempään kuin positiivisen, sekä yhtä moitteita vastaan tarvitsemme moninkertaisen määrän kehuja. (Uusitalo- Malmivaara & Vuorinen 2016, 18–19.) Johdonmukainen kannustus ja positiivinen palaute lisäävät oppijan itseluottamusta. Ne myös edistävät luottamuksellisen suhteen

syntymistä ja edesauttavat positiivista tunnetilaa. Positiivinen palaute ohjaa oppijan toimintaa ja vahvistaa haluttua käyttäytymistä. (Karjalainen ym. 2022, 60.)

Itse balettikoulussa ollessani koin, että useimmiten positiivista palautetta jaettiin tavoitteisiin päädyttyä eikä annettu palautetta itse oppimisprosesseista. Tosin tanssin maailmassa jyllää tietynlainen *heti eikä myöhemmin* tilanteet, joista olen löytänyt itseni aina aika ajoin balettikoulussa ollessani. Opettaessa pyrin tuomaan esille ymmärryksen siitä, että kaikki ei tapahdu hetkessä. Oppiminen ja asioiden sisällyttäminen vie oman aikansa ja on yksilöllistä. Miten palaute annetaan ja mitä opettaja sanallistaa sen mietityttää minua. Jos palaute on vain kommentti esimerkiksi *hyvä* tai *parempi*, on oppilaalle hankalaa ymmärtää, mikä oli hyvää tai mikä oli parempi kuin viimeksi. Palautteen tulisikin olla johdonmukaista, välitöntä, oikea-aikaista, sopivan voimakasta ja aitoa (Karjalainen ym. 2022, 60). Palautteen ollessa konkreettista ja selkeää oppilas saa siitä enemmän irti. Oppilaan ei tarvitse lähteä itse tulkitsemaan, mitä opettaja tarkoitti vaan saa tältä tarvitseman informaation.

3.3 Yksilön huomioiminen ryhmässä

Vuorovaikutustilanteiden kautta minulle herännyt kysymyksiä siitä, miten voin huomioida ryhmässä toimivia oppilaita yksilöllisemmin. Opettajana voidaan helposti sortua yleistämiseen opetuksessa esimerkiksi palautteen annon kanssa. Itse koin nuorempana, että balettitunneilla opettaja näki tunneilla käyvät oppilaat vain yhtenä ryhmänä. Tämä tunne johtui opettajan ja oppilaiden välisen vuorovaikutuksen puutteesta — oppilaat olivat yksi iso ryhmä, mille voitiin antaa palautetta ja tietoa, välittämättä siitä, toimiko se kaikilla. Yksilöiden välillä on monia eroavaisuuksia, joista opettajana minun täytyy olla tietoinen.

Yksilöllisillä eroavaisuuksilla tarkoitetaan muuttumattomia tai hitaasti muuttuvia piirteitä. Nämä piirteet voivat muovata oppilaiden käyttäytymistä ja oppimista erilaisissa tilanteissa. (Lehtinen ym. 2016, 225.) Yksilöt muuttuvat eri tavoin ja

eri ajoin. Jotkut saattavat kehittyä psyykkisesti eri tahtiin kuin osa ja taas toisten fyysiset muutokset voivat olla nopeampia kuin muiden. Kun yksilö on yksi ryhmän jäsenistä ja osa ryhmässä tapahtuvaa opetusta, tunnen opettajalla olevan ohjaava ja tärkeä rooli kasvussa. Nuorten oppilaiden opettajien olisi suositeltavaa pystyä näkemään yksilöiden eroavaisuudet ja osata huomioida nämä opetuksessa.

Tanssitaidon oppimisessa täytyy huomioida, että tanssiharjoittelu koskee ihmistä kokonaisuudessaan. Tanssitaiteiden ja fyysisen suorituskyvyn kehittyessä muuttuu myös tanssijan tapa kokea itseään ja tämän takia onkin tärkeää, että tanssinopettaja on kiinnostunut oppilaiden henkilökohtaisista kokemuksista. (Siljamäki 200, 275.) Näitä kokemuksia voidaan alleviivata antamalla oppilaille tilaa jakaa omia tunteita ja ajatuksia.

Opetushallituksen luoman *Tukea Arkeen* (2022, 40) oppaan mukaan luottamukseen ja ymmärrykseen pohjautuvan vuorovaikutussuhteen kulmakivinä toimivat oppijoiden tunteminen ja heidän yksilöllisten tarpeiden huomioiminen. Tarkoituksena ei ole lähteä tekemään oppilaista opettajan parhaita ystäviä ja tietty opettaja-oppilassuhde on pidettävä yllä toiminnan vuoksi. Kuitenkin oppilaiden tunteminen ihmisinä auttaa opettajaa ymmärtämään esimerkiksi miten oppilas toimii erilaisissa tilanteissa. Ei voida olettaa, että kaikki toimivat tai ottavat palautteen vastaan samankaltaisesti. Palautteen antaminen on oiva tapa herättää yksilön huomioimista ja tukemista ryhmässä.

Oppimisen kannalta onkin tärkeää, että opettaja huomio jokaisen oppilaan henkilökohtaisesti (Siljamäki 2007, 277). Omassa työssäni pyrin nimeämään jokaisen oppilaan tunnin aikana, kohdistuen heihin rakentavaa ja positiivista palautetta. Kannustan oppilaita kokeilemaan liikkeitä ja korostan yksilöllistä oppimista. Puhun asiasta heidän kanssa ja muistutan, että kaikki eivät opi samassa ajassa samalla tavalla. Lähden myös etsimään yksilöllistä opetusta. Toisella oppilaalla tasapaino onnistuu paremmin jos kädet ovat lähempänä

kehoa ensimmäisessä asennossa, kun taas toisen kannattaa viedä käsiä esimerkiksi kauemmaksi kehosta.

4 Pedagoginen kokeilu vuorovaikutuksen parissa

Seuraavaksi esittelen pedagogisen kokeilun, minkä suoritin työharjoittelun ohessa. Pedagoginen kokeilu pohjautui opinnäytetyön kirjallisen osuuteen ja siinä esiintyneisiin teorioihin sekä oivalluksiin. Kokeilun havainnot on kirjoitettu opettajan tavoitteiden näkökulmasta.

4.1 Lähtökohdat

Opinnäytetyön pedagoginen kokeilu toteutettiin keväällä 2024 maaliskuussa. Opetustunteja oli yhteensä 12. Tunteja oli viikossa kaksi ja tunnit kestivät 75 minuuttia. Ryhmässä oli neljätoista 12–13-vuotiasta oppilasta. Ryhmän oppilaat olivat aktiivisesti tanssia harrastavia nuoria ja ryhmä oli heille entuudestaan tuttu.

Opetuskokeilun alkaessa ryhmä oli myös minulle, opettajalle, tuttu ja tunsin tämän edesauttavan kokeilun lähtökohtia. Minulla oli jo valmiiksi jonkinlainen käsitys oppilaista niin yksilöinä kuin ryhmänä. Kyseinen opetusryhmä oli erittäin motivoitunut balettia kohtaan ja omaksunut baletin harrastuksen periaatteet erinomaisesti. Tunneilla tapahtui omatoimista kokeilemistä, oppilaat osasivat kuunnella opettajaa ja antoivat toisilleen työrauhaa.

Opetuskokeilun lähtökohtana oli toteuttaa balettitunti, missä opettaja tarkastelee opinnäytetyön aiheen näkökulmasta tunnilla tapahtuvia vuorovaikutustilanteita - ja suhteita. Opetuskokeilun sisältö oli mietitty taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti, ottaen huomioon tanssikoulun oma opetussuunnitelma. Olin laatinut opetussuunnitelman kyseiselle ryhmälle tammikuussa 2024, mikä kattoi koko kevään. Tein vielä erikseen juuri opetuskokeilulle tarkoitetun opetussuunnitelman, missä käsiteltiin opetuskokeilulle oleellisia teemoja ja tavoitteita.

4.2 Opettajalle asetetut tavoitteet

Asetin opetuskokeilussa itselleni tavoitteita, joiden pohjalta tein päiväkirjamerkintöjä opetuskokeilun balettitunneista. Opetuskokeilun kokonaistavoitteet pohjautuvat osatavoitteista, jotka asetin itselleni eri tunneille. Tavoitteet rakentuivat opinnäytetyön teoriaan, arvioiden ja tarkastellen opettajan roolia vuorovaikutuksen luomisessa ja sen ylläpidossa.

Opettajan tavoitteet opinnäytetyön opetuskokeilulle:

- Vuorovaikutuksen luominen oppilaiden kanssa ja ymmärrys siitä, miten tämä tapahtuu
- Palautteen antaminen tunneilla
  - miten annan palautetta
  - miten yksilöllistän palautteen
  - minkälaista palautetta annan
- Näen ryhmässä toimivat oppilaat yksilöinä.

4.2.1 Vuorovaikutus tunneilla

Lapsena balettikoulussa tanssiessani, opettajien ja oppilaiden välillä oli suuri hierarkkinen kuilu. Tämä kuilu rakentui opettajien auktoriteetin ja koulun traditioiden pohjalta. Tanssijan ammattiin opiskellessa tämä kyseinen kuilu täyttyi vuosien saatossa ja ammatillisessa koulutuksessa vuorovaikutus opettajien ja meidän oppilaiden välillä oli luonnollista ellei jopa välttämätöntä. Näiden kokemusten johdosta oman työni kannalta koen tärkeäksi sen, että oppilaat uskaltavat jakaa ajatuksiaan.

Aloittaessani opetuskokeilun ryhmän kanssa sain kuvan, että oppilaat eivät välttämättä uskaltaneet tai olleet tottuneet opettajan ja oppilaiden väliseen dialogiin. Olin myös heille jokseenkin uusi opettaja, mikä tietysti vaikutti

alkutilanteeseen. Oppilaiden keskeinen vuorovaikutus opetuskokeilun alussa oli kuitenkin luonnollista ja avointa. Oppilaat olivat toisilleen tuttuja ja ovat tanssineet yhdessä monta vuotta. Tunneilla tapahtui välillä oppilaiden välistä keskustelua, minkä tunsin olevan olennainen osa tuntia.

Kyseisen ryhmän oppilaat olivat erittäin kiinnostuneita ja innostuneita balettituntien sisällöstä ja selkeästi halusivat kiinnittää enemmän huomiota oppimiseen kuin dialogiin toistensa ja opettajan kanssa. Lähdin rakentamaan vuorovaikutusta pitämällä pieniä keskusteluhetkiä oppilaiden kanssa joko tunnin alussa tai lopussa. Keskusteluhetket saattoivat joko liittyä tunnin rakenteeseen, mahdollisten aikataulujen muutoksiin tai vain oppilaiden kuunteluun. Näitä keskusteluita varten keräsin oppilaat piiriin tai puolikaareen huomattuani, että keskusteluja oli haastavaa pitää yllä oppilaiden ollessa ympäri salia.

Vuorovaikutus tunneilla edistyi huomattavasti heti ensimmäisten keskustelujen jälkeen. Vaikutti siltä, että oppilaat saivat lisää ymmärrystä vuorovaikutuksesta ja tajusivat, mitä sillä etsin balettitunneilla. Opetuskokeilun alussa pyrin ruokkimaan keskusteluja esittämällä tarkentavia kysymyksiä. Näiden kysymyksien avulla oppilaat saivat enemmän tarttumapintaa omiin ajatuksiin ja uskalsivat ilmaista omat mielipiteensä ja ajatukset sanoin. Eri keskusteluiden lisäksi oppilaiden uskallus kysyä kysymyksiä sarjoihin tai liikkeisiin liittyen kasvoi. Tämä ilmiö oli minulle opettajana erittäin mukava, sillä näin myös pystyin havaitsemaan ja näkemään oppilaiden innostuksen ja kiinnostuksen selkeämmin.

Opettajana on hankalaa nähdä jokainen oppilas samassa hetkessä. Esimerkiksi oppilaiden tehdessä piruetti-sarjaa, en aina kyennyt katsomaan jokaista oppilasta. Näissä tilanteissa ilmaisin oppilaille, että jos heillä on mitään kysyttävää, olen valmis vastaamaan. Opetuskokeilun edetessä oppilaiden uskallus kysyä henkilökohtaista palautetta tai apua nousi. Oli ihanaa huomata, kuinka oppilaat uskalsivat kysyä apua itse sillä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus on usein opettajasta riippuvainen, mutta nyt oppilaatkin pääsivät vaikuttamaan siihen.

Balettitunnin sisällä tapahtuvaa oppilaiden välistä vuorovaikutusta lisäksi tunneille erilaisilla pari - tai ryhmätehtävillä. Erilaiset pari - tai ryhmätehtävät eivät olleet osana omaa balettikoulusta, joten niiden keksiminen ja niiden luonnollisuuden koin jokseenkin hankalaksi. Vaikka tehtävät ja harjoitteet eivät olleet minulle alun perin tuttuja, oppilaat taas olivat tottuneet erilaisiin pari - tai ryhmätehtäviin aikaisemmin tanssinopinnoissaan. Tämän pystyin myös näkemään oppilaista tehtävien yhteydessä. Heille oli luonnollista toimia toisten kanssa. Parien tai ryhmien välinen kommunikaatio oli kunnioittavaa ja pystyttiin auttamaan toista ystävällisesti ja rohkaisevasti. Pari - ja ryhmätehtävien kanssa minun täytyi tarkkailla ajankäyttöä, jotta tehtävät eivät vieneet liikaa aikaa 75 minuutin kestävästä balettitunneista. Oma valppaus tehtävien edetessä oli tärkeää ja määritteli selkeästi sen, miten pitkiä tehtävät olivat.

4.2.2 Palautteen antaminen

Yksi itselleni tärkeimmistä tapahtumista vuorovaikutuksen sisällä tunsin olevan palautteen antaminen. Milloin palautetta annetaan ja missä määrin ovat mielenkiintoisia kysymyksiä ja ajatuksia, jotka ovat minussa herättäneet eri ajatuksia. Kun tein opetuskokeilua, kiinnitin huomiota palautteenantoon ja huomasin useasti toistuvia tapoja antaa palautetta.

Yksilöllisen palautteen antaminen on itselleni hieman kompleksi asia. Olen tietoinen sen tärkeydestä, sillä usein huomaan, että oppilaat eivät välttämättä tiedä, kenelle palaute on tarkoitettu. Omasta kokemuksestani johtuen yksilöllinen, korjauksiin liittyvä palaute on ollut oman elämäni mörkö ja uskon tämän olevan syy siihen, miksi sen antaminen saattaa tuottaa opettajana itselleni haasteita. Yksilöllisten kehujen tai positiivisen palautteen jakaminen balettitunnilla ei tuota kuitenkaan ongelmaa ja pyrin, mielestäni onnistuneesti, jakamaan positiivista palautetta jokaiselle oppilaalle tunnin aikana. Positiivinen palaute saattoi olla joko jonkun kyseiselle oppilaalle hankalana asian kehittymiseen liittyvä palaute tai jokin muu onnistuminen.

Kuten luvussa 3.2. mainittiin, palautteen antamisen sanallistamisella on tärkeä merkitys palautteen luonteelle. Olen asettanut rakentavan, mutta samalla kannustavan palautteen antamisen omassa pedagogisessa työssäni etusijalle ja käytin tätä myös opetuskokeilussa. Pyrin sanoittamaan palautteen tarkasti ja myös tarpeen mukaan demonstroida tämän oppilaille, jotta he myös näkisivät sen.

Tarkastellessani omia merkintöjäni tuntien jälkeen huomasin, että käytin paljon niin sanotusti ylimääräisiä kommentteja tunneilla. Näitä kommentteja olivat esimerkiksi sanat kuten *jees, joo, parempi, hyvä*. Sanat tällaisina eivät siis kertoneet oppilaille tai edes minulle, mitä niillä tarkoitettiin. Kyseiset sanat olivat hiljaisuuden täyteenä, hetkellisiä ja helposti suusta tulevia kommentteja. Opetuskokeilun edetessä kiinnitin huomioita niihin tilanteisiin, joissa näitä kommentteja tuli helpoiten.

Huomasin, että erityisesti sarjojen loputtua tarvitsin pienen hetken ajatuksien keräämiseen ja tästä johtuen kommentit pääsivät lipsahtamaan. Jotta nämä pienet kommentit saivat tarpeeksi painoarvoa, lähdin rakentamaan palautetta niiden kautta. Pienien kommenttien perään lisäsin konkretiaa: *mikä* oli esimerkiksi hyvää ja *miten* se todennäköisesti saavutettiin.

Jotta oppilas pääsi myös mukaan palautteen havainnointiin saatoinkin kysyä tältä huomasiko hän itse asian. Palautteen annon kautta pääsin rakentamaan aitoja kohtaamisia. Keskustelin oppilaiden kanssa palautteesta. Miksi jokin onnistui ja miksi johonkin tarvitaan vielä enemmän keskittymistä. Näiden keskustelujen pohjalta huomasin oppilaiden kehollisessa ajattelemisessa paljon nousujohteista kehitystä.

4.2.3 Yksilö ryhmässä

Opetuskokeiluni tunneilla oli 14 ilmoittautunutta oppilaista, joista vain pari oppilasta puuttui kerran tai kaksi tunneilta. Aluksi oppilasmäärä tuntui isolta, sillä en ole itse tanssinut näin isossa ryhmässä viimeksi kuin alakouluikäisenä. Suuremman ryhmän ohjauksessa huomasin, kuinka jokaisen oppilaan omien

taitojen ja haasteiden huomioiminen sekä avustaminen vaati itseltäni aluksi tarkkuutta.

Jaoin yksilöllisen ja ryhmän huomioimisen eri tunneille. Joillakin tunneilla keskityttiin oppimiseen ryhmän parissa, kun taas toisilla tunneilla annoin enemmän yksilöllistä palautetta. Tämä päätös oli myös ajankäytön puolesta hyvä päätös. Tuntien ollessa vain 75 minuutin mittaisia minun täytyi priorisoida aika ajoon, mitä opetan ja miten paljon käytän aikaa yksilölliseen opetukseen ja milloin taas kiinnitän enemmän huomiota koko ryhmän edistymiseen.

Halusin opetuskokeilussa korostaa sitä, että jokainen oppilas on oma yksilönsä ja mikä toimii yhdelle ei välttämättä toimi toiselle. Opetuskokeilun ryhmässä esiintyi erilaisia oppijoita ja tasapainon löytäminen yksilön ja ryhmän opettamisessa vei oman aikansa. Osa oppilaista saattoivat kehollistaa liikkeen tai jonkin liikelaadun nopeammin kuin toiset, mikä on luonnollista ja hyväksyttävää. Minun tehtäväni näissä tilanteissa oli muistuttaa oppilaita oppimisprosesseista ja niiden eri pituisista kestoista, jotta he eivät ajatelleet epäonnistuvansa toisten onnistuessa.

Vaikka joillakin tunneilla keskityttiin enemmän koko ryhmän ohjaukseen, pidin huolta, että jokaisen oppilaan nimi sanottiin tunnin aikana ainakin pari kertaa positiivisen palautteen kera. Tämä palaute saattoi olla jonkin kehityskohdan kehityksen tai onnistumisen huomioiminen. Vaikkakin pyrin aina kannustamaan oppilaita löytämään oman tekemisen ja kehon ymmärtämisen tunteen, opetuskokeilun aikana pidin tästä erityisen paljon kiinni. Tunnistin oppilaat yksilöinä, joten autoin heitä myös yksilöllisesti. Huomautin heitä siitä, että jollakin syvemmän plien tekeminen ennen neljännessä asennosta lähtevää en dehors piruettia voi auttaa, kun taas toisilla ei.

5 Lopuksi

Pedagogisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella ja tutkia niin opettajana ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta kuin oppilaiden keskeistä vuorovaikutusta. Opetuskokeilun ja lähdekirjallisuuden kautta pääsin syventymään aiheeseen ja tekemään huomioita opinnäytetyön edetessä. Opinnäytetyön ja siihen kuuluvan opetuskokeilun myötä pääsin myös tutustumaan ja tarkkailemaan omaa käytöstäni ja omaa opetustani tunneilla, pitäen mielessä vuorovaikutuksen ja siihen liittyvät tekijät. Opetuskokeilun aikana oli mielenkiintoista huomata, tarvitsiko minun esimerkiksi muuttaa omien balettituntien käytäntöjä opinnäytetyön aiheesta johtuen.

Käsitykseni vuorovaikutuksesta balettitunneilla laajeni. Roolini opettajana ja sen tuomat vastuut hyvien vuorovaikutustilanteiden luoja saivat enemmän näkyvyyttä ja syvyyttä työssäni. Minulle oli tärkeää päästä opetuskokeilussa kokeilemaan teorian tuomia ajatuksia käytännössä. Opetuskokeilu opetti minua tarkkailemaan minun ja oppilaiden sekä oppilaiden keskeistä vuorovaikutusta. Huomasin, kuinka aidon kiinnostuksen ja läsnäolon tuominen esille oli yksi tapa kannatella vuorovaikutusta tunneilla. Oppilaiden näkeminen yksilöinä eikä pelkästään ryhmänä kannatteli ilmapiiriä, jossa kunnioitettiin toisia yksilöinä. Palautteen yhteys vuorovaikutukseen, sen tutkiminen ja huomioiminen auttoi minua ymmärtämään, minkälaista palautetta minun täytyisi antaa ja milloin. Eri keskusteluihin lähteminen ja varsinkin, miten niitä lähestytään, toivat uusia ulottuvuuksia omaan opetukseeni.

Opinnäytetyö prosessin aikana pääsin tarkkailemaan, mitkä asiat ovat itselleni luonteisia opetuksessa ja mitkä taas eivät. Opettajan työn ollessa jatkuvaa itsensä kehittämistä, opetuskokeilu ja opinnäytetyön tekeminen ohjasivat minua oman työni arviointiin ja auttoi minua ymmärtämään, mikä on minulle tärkeää opetuksessa. Koen, että hyvän ja kannustavan vuorovaikutuksen ylläpitäminen omassa työssäni on tärkeää elleipä jopa välttämätöntä.

Lähteet

- Anttila, E. 2009. Tanssin pyörteissä. Teoksessa Karppinen, C.; Ruokonen I. & Uusikylä, K. Nuoret ja taide — ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla —. Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksessa. Tampere: FINN LECTURA, 55–67.
- Anttila, R.; Eronen, S.; Kallio, M.; Kanninen, K.; Kauppinen, L.; Paavilainen, P. & Salo, S. 2005. Persoona 2. Kehityspsykologia. Helsinki: Edita.
- Atjonen, P.; Oinas, S & Ahtiainen, R. 2021. Palaute osana formatiivista arviointiprosessia: Vuorovaikutusta vai monologia? Kasvatus, Vol. 52, No 1, 37–50. Viitattu 18.4. 2024. <https://doi.org/10.33348/kvt.107963>
- Carattini, C. 2020. Psychological skills in ballet. An approach to pedagogy for the fulfillment of student potential. Australia: Queensland University of Technology.
- Hammond, S. 2006. Piruetti: baletin perusteet. Jyväskylä: Kirjapaino Oy.
- Korkeamäki, R & Korhonen, M. Teoksessa Karila, K.; Alasuutari, M.; Hännikäinen, M.; Nummenmaa, A & Rasku-Puttonen, H. (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 62 & 183–198.
- Karjalainen, P.; Pihlaja, P.; Koskenalho, N.; Palosaari, O. & Kuovonen, P. 2022. Tukea Arkeen. Keinoja lasten ja nuorten emotionaalisten, sosiaalisten ja käyttäytymisen taitojen tukemiseen. Helsinki: Opetushallitus.
- Kauppila, H. 2012. Avoimena aukikiertoon - Opettajan näkökulma kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan baletinopetuksessa. Väitöstutkimus. Acta Scenica 30. Esittävien taiteiden tutkimuskeskus. Helsinki: Teatterikorkeakoulu.
- Lehtinen, E.; Vauras, M & Lerkkanen, M.K. 2016. Kasvatuspsykologia. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Leskisenoja, E. & Sandberg, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi. Jyväskylä: PS-kustannus.
- OPH Opetushallitus. 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Viitattu 24.11.2023. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/>

[186920_taitteen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf](#)

Saukkola, K. & Laane, T. 2017. Näe sydämellä: luo arvostava yhteys lapseen. Vantaa: KirsiConsulting Oy.

Siljamäki, M. 2007. Tanssin oppiminen - enemmän kuin askeleita. Teoksessa Heikinaro-Johansson, P. (toim.) & Huovinen, T. Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Porvoo: WSOY. 275–283.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvää. Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Jyväskylä: PS-kustannus.